Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 12ης Δεκεμβρίου 2013 *

«Κοινωνική πολιτική — Οδηγία 1999/70/ΕΚ — Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου — Αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων — Έννοια των “συνθηκών απασχόλησης” — Εθνική ρύθμιση που προβλέπει σύστημα αποζημίωσης σε περίπτωση παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας διαφορετικού από εκείνον που εφαρμόζεται σε παράνομη καταγγελία συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου»

Στην υπόθεση C-361/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ που υπέβαλε το Tribunale di Napoli (Ιταλία) με απόφαση της 13ης Ιουνίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Ιουλίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

Carmela Carratù

κατά

Poste Italiane SpA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τον M. Ilešič, πρόεδρο τμήματος, τον C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, την C. Toader (εισηγήτρια) και τον E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Ιουνίου 2013,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η C. Carratù, εκπροσωπούμενη από τους A. Cinquegrana και V. De Michele, avvocati,

— η Poste Italiane SpA, εκπροσωπούμενη από τους R. Pessi, A. Maresca, L. Fiorillo και G. Proia, avvocati,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την C. Gerardis, avvocatessa dello Stato,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna και M. Szpunar,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Cattabriga και τον M. van Beek,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της ρήτρας 4 της συναφθείσας στις 18 Μαρτίου 1999 συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο), η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP (ΕΕ L 175, σ. 43) (στο εξής: οδηγία 1999/70), την ερμηνεία της αρχής της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, κατά την έννοια του άρθρου 6 ΣΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 47 και 52, παράγραφος 3, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και με το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), καθώς και την ερμηνεία των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, όπως η αρχή της ασφάλειας δικαίου, η αρχή της ισοδυναμίας και η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της C. Carratù και της Poste Italiane SpA (στο εξής: Poste Italiane), όσον αφορά τον ορισμό χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας που είχε συνάψει η C. Carratù με την εν λόγω εταιρία.

Το νομικό πλαίσιο

Η κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης

3 Οι ρήτρες 1, 4, 5 και 8 της συμφωνίας-πλαισίου ορίζουν τα εξής:

«Σκοπός (ρήτρα 1)

Σκοπός της παρούσας συμφωνίας-πλαισίου είναι:

α) η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης·

β) η καθιέρωση ενός πλαισίου για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκαλείται από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή εργασιακών σχέσεων ορισμένου χρόνου.

[...]

Αρχή της μη διάκρισης (ρήτρα 4)

1. Όσον αφορά τις συνθήκες απασχολήσεως, οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται δυσμενώς σε σχέση με τους αντίστοιχους εργαζομένους αορίστου χρόνου μόνο επειδή έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.

2. Όπου κρίνεται αναγκαίο, εφαρμόζεται η αρχή pro rata temporis.

3. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας ρήτρας καθορίζονται από τα κράτη μέλη, ύστερα από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, και/ή από τους κοινωνικούς εταίρους, λαμβάνοντας υπόψη την κοινοτική νομοθεσία και τη νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις και την πρακτική σε εθνικό επίπεδο.

4. Η απαιτούμενη περίοδος προϋπηρεσίας σε σχέση με ιδιαίτερες συνθήκες απασχόλησης θα είναι η ίδια για τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου όπως και για τους εργαζομένους αορίστου χρόνου εκτός από την περίπτωση που δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους διαφορετική διάρκεια της περιόδου προϋπηρεσίας.

Μέτρα για την αποφυγή κατάχρησης (ρήτρα 5)

1. Για να αποτραπεί η κατάχρηση που μπορεί να προκύψει από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, τα κράτη μέλη, ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις ή την πρακτική, ή/και οι κοινωνικοί εταίροι, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα νομοθετικά μέτρα για την πρόληψη των καταχρήσεων, λαμβάνουν, κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες ειδικών τομέων ή/και κατηγοριών εργαζομένων, ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα:

   α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας,

   β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου,

   γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας.

2. Τα κράτη μέλη ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και οι κοινωνικοί εταίροι καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου:

   α) θεωρούνται “διαδοχικές”·

   β) χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου.

[...]

Διατάξεις εφαρμογής (ρήτρα 8)

1. Τα κράτη μέλη ή/και οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διατηρήσουν ή να εισαγάγουν ευνοϊκότερες διατάξεις για τους εργαζομένους από τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας.

[...]»

Η νομοθεσία της Ιταλίας

4 Με τίτλο «Αποσβεστικές προθεσμίες και κανόνες για τις σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου», το άρθρο 32 του νόμου 183, της 4ης Νοεμβρίου 2010 (τακτικό συμπληρωματικό τεύχος της *GURI* αριθ. 262, της 9ης Νοεμβρίου 2010, στο εξής: νόμος 183/2010), προβλέπει:

«1. Η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 6 του νόμου 604, της 15ης Ιουλίου 1966 [για τις ατομικές απολύσεις, *GURI* αριθ. 195, της 6ης Αυγούστου 1966, στο εξής: νόμος 604/1966], αντικαθίστανται ως εξής: Η προσβολή του μέτρου της απολύσεως υπόκειται σε αποσβεστική προθεσμία εξήντα ημερών από τη λήψη της έγγραφης ανακοινώσεώς του ή από τη λήψη του εγγράφου στο οποίο εκτίθενται οι λόγοι απολύσεως, εφόσον δεν κοινοποιούνται ταυτόχρονα, χωρεί δε με οποιοδήποτε έγγραφο, έστω και εξώδικο, από το οποίο να προκύπτει η βούληση του εργαζομένου, ακόμη και μέσω παρεμβάσεως της συνδικαλιστικής οργανώσεως, να προσβάλει την απόλυση. Η προσβολή του μέτρου απολύσεως δεν παράγει αποτελέσματα αν δεν ακολουθήσει, εντός νέας προθεσμίας 270 ημερών, η κατάθεση αγωγής στη γραμματεία του Tribunale το οποίο επιλαμβάνεται της διαφοράς ως εργατοδικείο ή η κοινοποίηση στον αντίδικο της αιτήσεως συνδιαλλαγής ή διαιτησίας, επιφυλασσομένης της δυνατότητας προσκομίσεως νέων εγγράφων μεταγενέστερων της καταθέσεως της αγωγής. Αν απορριφθεί η αιτούμενη συνδιαλλαγή ή διαιτησία ή δεν επιτευχθεί η συμφωνία που είναι απαραίτητη για τη διεξαγωγή τους, η προσφυγή ενώπιον της δικαιοσύνης υπόκειται σε αποσβεστική προθεσμία εξήντα ημερών από την απόρριψη ή τη μη επίτευξη συμφωνίας.

2. Οι διατάξεις του άρθρου 6 του νόμου 604/1966, όπως τροποποιείται με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, εφαρμόζονται και σε όλες τις περιπτώσεις άκυρης απόλυσης.

3. Οι διατάξεις του άρθρου 6 του νόμου 604/1966, όπως τροποποιείται με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, εφαρμόζονται επίσης: α) στις απολύσεις που προϋποθέτουν την επίλυση ζητημάτων σχετικών με τον χαρακτηρισμό της σχέσεως εργασίας ή με τη νομιμότητα του ορισθέντος χρόνου λήξεως της συμβάσεως· […] δ) στην αγωγή προς ακύρωση του προβλεπόμενου στη σύμβαση εργασίας χρόνου λήξεώς της, κατά την έννοια των άρθρων 1, 2 και 4 του νομοθετικού διατάγματος 368 [για την εφαρμογή της οδηγίας 1999/70, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP], της 6ης Σεπτεμβρίου 2001 [*GURI* αριθ. 235, της 9ης Οκτωβρίου 2001], όπως έχει τροποποιηθεί [στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 368/2001], οπότε η προθεσμία αρχίζει να τρέχει από τη λήξη του χρόνου ισχύος της συμβάσεως.

4. Οι διατάξεις του άρθρου 6 του νόμου 604/1966, όπως τροποποιείται με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, εφαρμόζονται επίσης: α) στις συναπτόμενες σύμφωνα με τα άρθρα 1, 2 και 4 [του νομοθετικού διατάγματος 368/2001] συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου και εφαρμοζόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, οπότε η προθεσμία αρχίζει να τρέχει από τη λήξη του χρόνου ισχύος της συμβάσεως· β) στις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου που έχουν συναφθεί κατ' εφαρμογή νόμων οι οποίοι ίσχυαν πριν από την έναρξη ισχύος [του νομοθετικού διατάγματος 368/2001] και έχουν ολοκληρωθεί κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, οπότε η προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου· [...]

5. Σε περίπτωση μετατροπής της συμβάσεως εργασίας ορισμένου χρόνου, το δικαστήριο καταδικάζει τον εργοδότη σε αποκατάσταση της ζημίας του εργαζομένου επιδικάζοντας συνολική αποζημίωση κυμαινόμενη μεταξύ των τελευταίων πραγματικών αποδοχών 2,5 και 12 μηνών, λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων τα οποία προβλέπει το άρθρο 8 του νόμου [604/1966].

[…]

7. Οι διατάξεις των παραγράφων 5 και 6 εφαρμόζονται σε όλες τις διαφορές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εκκρεμούν κατά την ημερομηνία ενάρξεως εφαρμογής του παρόντος νόμου. Στις διαφορές αυτές, εφόσον είναι απαραίτητο και μόνο προς τον σκοπό του προσδιορισμού της αποζημιώσεως η οποία προβλέπεται στις παραγράφους 5 και 6, το δικαστήριο τάσσει στους διαδίκους προθεσμία για

την ενδεχόμενη συμπλήρωση της αιτήσεως και των σχετικών ενστάσεων και ασκεί τις εξουσίες του όσον αφορά την αποδεικτική διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 421 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.»

5 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, στην Ιταλία, η οδηγία 1999/70 τέθηκε σε εφαρμογή με το νομοθετικό διάταγμα 368/2001. Δυνάμει του άρθρου 1 του διατάγματος αυτού, σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου επιτρέπεται μόνο για τεχνικούς λόγους ή για λόγους οργάνωσης της παραγωγής ή για λόγους συνδεόμενους με την αντικατάσταση εργαζομένων και η σύμβαση αυτή είναι ανίσχυρη εκτός εάν έχει καταγραφεί, άμεσα ή έμμεσα, σε έγγραφο όπου εκτίθενται οι λόγοι που τη δικαιολογούν στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ο εργοδότης υποχρεούται να παράσχει στον προσληφθέντα αντίγραφο της έγγραφης πράξεως προσλήψεως εντός προθεσμίας πέντε εργάσιμων ημερών από της ημερομηνίας ενάρξεως της εργασίας.

6 Το άρθρο 18 του νόμου 300, της 20ής Μαΐου 1970, περί της νομικής καταστάσεως των υπαλλήλων (*GURI* αριθ. 131, της 27ης Μαΐου 1970), ορίζει:

«[…] Το δικαστήριο, με την απόφασή του με την οποία κηρύσσει ανίσχυρη την απόλυση, κατά την έννοια του άρθρου 2 του νόμου 604/1966 ή ακυρώνει την απόλυση που έγινε χωρίς να συντρέχει σοβαρό παράπτωμα ή συμβατική παράβαση ή την κηρύσσει άκυρη δυνάμει του νόμου, υποχρεώνει τον εργοδότη, επιχειρηματία ή όχι, ο οποίος, σε κάθε αυτοτελή έδρα, κατάστημα, θυγατρική, γραφείο ή τμήμα, όπου έγινε η απόλυση, απασχολεί περισσότερους από 15 εργαζόμενους ή περισσότερους από 5 προκειμένου για γεωργική επιχείρηση, να επανεντάξει τον απολυθέντα εργαζόμενο. […]

Με την απόφαση […], το δικαστήριο υποχρεώνει τον εργοδότη να καταβάλει αποζημίωση στον εργαζόμενο για τη ζημία που υπέστη από την κηρυχθείσα άκυρη ή ανίσχυρη απόλυση ίση με τους μισθούς που θα λάμβανε αυτός από την ημέρα της απόλυσης μέχρι την πραγματική επανένταξή του και τον υποχρεώνει επίσης να καταβάλει τις ασφαλιστικές εισφορές από την ημέρα της απόλυσης μέχρι την πραγματική επανένταξη· η αποζημίωση δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι μικρότερη από τις πλήρεις αποδοχές 5 μηνών.

Με την επιφύλαξη του δικαιώματος αποζημιώσεως […], ο εργαζόμενος μπορεί να ζητήσει από τον εργοδότη, αντί της επανεντάξεώς του, να λάβει πρόσθετη αποζημίωση ίση με τις πλήρεις αποδοχές 15 μηνών. Εάν ο εργαζόμενος δεν επιστρέψει στην εργασία του σε διάστημα 30 ημερών από της παραλαβής της σχετικής προσκλήσεως του εργοδότη και δεν ζητήσει εντός 30 ημερών από της κοινοποιήσεως της καταθέσεως της αποφάσεως την καταβολή της αναφερόμενης στην παρούσα παράγραφο αποζημιώσεως, η εργασιακή σχέση θεωρείται λυθείσα κατά την πάροδο των ως άνω προθεσμιών.

Η εκδοθείσα απόφαση […] είναι προσωρινώς εκτελεστή.»

7 Ο νόμος 604/1966 θεσπίζει διατάξεις όσον αφορά τις ατομικές απολύσεις στο πλαίσιο συμβάσεων εργασίας αορίστου χρόνου. Κατά το άρθρο 8 του νόμου αυτού:

«Όταν διαπιστώνεται ότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις νόμιμης ή για σπουδαίο λόγο απολύσεως, ο εργοδότης υποχρεούται να επανεντάξει τον εργαζόμενο εντός 3 ημερών ή, αν δεν πράξει αυτό, να καταβάλει αποζημίωση, το ύψος της οποίας κυμαίνεται μεταξύ του ποσού των πλήρων αποδοχών 2,5 και 6 μηνών, αναλόγως του αριθμού των εργαζομένων, του μεγέθους της επιχείρησης, της αρχαιότητας του εργαζομένου και της συμπεριφοράς και των όρων που συμφώνησαν τα μέρη. Το ανώτατο όριο της αποζημίωσης αυτής μπορεί να αυξηθεί μέχρι του ποσού των πλήρων αποδοχών 10 μηνών, όταν η διάρκεια απασχόλησης του εργαζομένου υπερβαίνει τα 10 έτη, και μέχρι του ποσού των πλήρων αποδοχών 14 μηνών, όταν η διάρκεια υπηρεσίας υπερβαίνει τα 20 έτη και η επιχείρηση απασχολεί περισσότερους από 15 εργαζομένους.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

8 Η C. Carratù προσλήφθηκε από την Poste Italiane για να εργαστεί στο ταχυδρομικό κέντρο της Καμπανίας ως «κατώτερος υπάλληλος στο κέντρο ταχυδρομικής μηχανοποίησης» με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου για το διάστημα από τις 4 Ιουνίου 2004 έως τις 15 Σεπτεμβρίου 2004. Η σύμβαση, υπογεγραμμένη μόνον από την ίδια στις 4 Ιουνίου 2004, της επεστράφη, με την υπογραφή της Poste Italiane, στις 15 Ιουνίου 2004.

9 Η δικαιολογία για την ορισμένη διάρκεια της σύμβασης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 του νομοθετικού διατάγματος 368/2001, ήταν η ανάγκη αντικατάστασης του προσωπικού κατά την περίοδο των θερινών διακοπών.

10 Στις 21 Σεπτεμβρίου 2004, με συστημένη επιστολή, η C. Carratù δήλωσε στην Poste Italiane ότι ήταν διαθέσιμη να αναλάβει εργασία. Εκτιμώντας ότι η πρόσληψή της για ορισμένη χρονική διάρκεια ήταν παράνομη και ανίσχυρη διότι η σύμβαση εργασίας είχε υπογραφεί και της είχε παραδοθεί μόλις στις 15 Ιουνίου 2004, η C. Carratù, αφού η διαδικασία συμβιβασμού απέβη άκαρπη, άσκησε αγωγή ενώπιον του Tribunale di Napoli, το οποίο λειτουργεί ως δικαστήριο εργατικών διαφορών. Η C. Carratù αμφισβητεί την αναγκαιότητα συνάψεως συμβάσεως εργασίας ορισμένου χρόνου, διότι δεν συντρέχει περίπτωση από τις προβλεπόμενες στο νομοθετικό διάταγμα 368/2001 και, ειδικότερα, η εν λόγω σύμβαση συνήφθη χωρίς να προσδιορίζεται η ταυτότητα των εργαζομένων που θα αντικατασταθούν ούτε η διάρκεια της απουσίας τους ούτε και οι ακριβείς λόγοι της απουσίας τους. Επομένως, ζητεί να χαρακτηριστεί η σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου ως σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, να επανενταχθεί στην θέση της κατόπιν του χαρακτηρισμού αυτού και να της καταβληθούν οι αποδοχές για τον εν τω μεταξύ παρελθόντα χρόνο.

11 Η Poste Italiane υποστηρίζει ότι η σύναψη σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου για την πρόσληψη της C. Carratù δικαιολογείται από πραγματικούς λόγους που αφορούν την ανάγκη αντικατάστασης υπαλλήλων. Εν πάση περιπτώσει, η εταιρία αυτή αμφισβητεί ότι η ενάγουσα της κύριας δίκης έχει δικαίωμα καταβολής αποδοχών για την περίοδο πριν από την κατάθεση της αγωγής της ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και υποστηρίζει ότι δικαιούται μόνον αποζημίωση.

12 Με παρεμπίπτουσα απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2012, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η σύμβαση εργασίας την οποία σύναψε η ενάγουσα με την Poste Italiane στις 4 Ιουνίου 2004 ήταν αορίστου χρόνου. Ωστόσο, το Tribunale di Napoli πρέπει επίσης να αποφανθεί επί των συνεπειών της ακυρώσεως της συμβάσεως εργασίας ορισμένου χρόνου επί των αποδοχών και να καθορίσει το ύψος της αποζημιώσεως που πρέπει να καταβληθεί στην εργαζόμενη για την παράνομη πρόσληψη με σύμβαση ορισμένου χρόνου.

13 Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι υπάρχει αντίφαση μεταξύ, αφενός, του καθεστώτος αποζημιώσεως που προβλέπει ο νόμος 183/2010 και, αφετέρου, του καθεστώτος αποκαταστάσεως της ζημίας του κοινού δικαίου που έχει εφαρμογή σε όλους τους άλλους τομείς του αστικού δικαίου. Συγκεκριμένα, το άρθρο 32, παράγραφος 5, του νόμου αυτού ορίζει, υπέρ του εργαζόμενου που προσλήφθηκε παράνομα με σύμβαση ορισμένου χρόνου, αποζημίωση υπολογιζόμενη μεταξύ του ποσού των τελευταίων πλήρων αποδοχών του 2,5 και 12 μηνών, αναλόγως των κριτηρίων που αναφέρονται στο άρθρο 8 του νόμου 604/1966.

14 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το εν λόγω καθεστώς είναι ιδιαίτερα δυσμενές για τον εργαζόμενο με σύμβαση ορισμένου χρόνου, στον βαθμό που, οποιαδήποτε και αν είναι η χρονική διάρκεια της διαδικασίας και η στιγμή της επανεντάξεώς του στην εργασία του, αυτός δικαιούται να λάβει κατ' ανώτατο όριο αποζημίωση 12 μόνο μηνών. Συναφώς, ο εργαζόμενος που προσλήφθηκε παράνομα με σύμβαση ορισμένου χρόνου έχει μικρότερη προστασία από εκείνη που προβλέπουν οι αρχές του αστικού δικαίου, καθώς και από εκείνη που προβλέπεται για τον εργαζόμενο που προσλήφθηκε με σύμβαση αορίστου χρόνου και απολύθηκε παρανόμως, ο οποίος, στις περιπτώσεις που προβλέπονται

στο άρθρο 18 του νόμου 300, της 20ής Μαΐου 1970, έχει δικαίωμα να λάβει αποζημίωση βάσει του συνολικού χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε μεταξύ της παράνομης απολύσεώς του και της πραγματικής επανεντάξεώς του στην εργασία του.

15 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η εν λόγω ερμηνεία του άρθρου 32, παράγραφος 5, του νόμου 183/2010 συνάδει με τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισότιμης προστασίας που κατοχυρώνονται για τον εργαζόμενο που προσλαμβάνεται με σύμβαση ορισμένου χρόνου, τις οποίες οφείλουν να τηρούν τα κράτη μέλη κατ' εφαρμογή της οδηγίας 1999/70, καθώς και με το θεμελιώδες δικαίωμα σε αποτελεσματική ένδικη προστασία που κατοχυρώνεται με το άρθρο 47 του Χάρτη και με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

16 Υπό τις συνθήκες αυτές το Tribunale di Napoli αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Προσκρούει στην αρχή της ισοδυναμίας διάταξη του εσωτερικού δικαίου προβλέπουσα, κατ' εφαρμογή της οδηγίας 1999/70/ΕΚ, σε περιπτώσεις αθέμιτης αναστολής της εφαρμογής συμβάσεως εργασίας διά της ενεργοποιήσεως άκυρης ρήτρας ορίζουσας τον χρόνο λήξεώς της, οικονομικές συνέπειες διαφορετικές και σημαντικά δυσμενέστερες σε σχέση με τις προβλεπόμενες από το κοινό αστικό δίκαιο σε περιπτώσεις παράνομης αναστολής της εφαρμογής συμβάσεως διά της ενεργοποιήσεως άκυρης ρήτρας ορίζουσας τον χρόνο λήξεώς της;

2) Συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, στο πλαίσιο της εφαρμογής της σε συγκεκριμένη περίπτωση, να επωφελείται από την επιβολή τυχόν κυρώσεως ο μετερχόμενος κατάχρηση εργοδότης επί ζημία του υφιστάμενου την κατάχρηση εργαζομένου, κατά τρόπον ώστε ακόμη και η φυσιολογική χρονική διάρκεια της δίκης να επάγεται άμεσες βλαπτικές συνέπειες για τον εργαζόμενο προς όφελος του εργοδότη, τα δε πραγματικά αποτελέσματα της επανορθώσεως να μειώνονται, κατ' αναλογία προς την αυξανόμενη χρονική διάρκεια της δίκης, μέχρι του σημείου σχεδόν να εκμηδενίζονται;

3) Συνάδει προς το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, στο πλαίσιο της εφαρμογής της έννομης τάξης της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51 του Χάρτη, το να επάγεται ακόμη και η φυσιολογική χρονική διάρκεια της δίκης άμεσες βλαπτικές συνέπειες για τον εργαζόμενο προς όφελος του εργοδότη, τα δε πραγματικά αποτελέσματα της επανορθώσεως να μειώνονται, κατ' αναλογία προς την αυξανόμενη χρονική διάρκεια της δίκης, μέχρι του σημείου να εκμηδενίζονται;

4) Λαμβανομένων υπόψη των διευκρινίσεων του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78/ΕΚ [του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16)], και του άρθρου 14, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/54/ΕΚ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιατύπωση) (ΕΕ L 204, σ. 23)], περιλαμβάνονται στις κατά την έννοια της ρήτρας 4 της [συμφωνίας-πλαισίου] συνθήκες απασχολήσεως και οι συνέπειες εκ της αθέμιτης διακοπής της εργασιακής σχέσεως;

5) Αν δοθεί καταφατική απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα, δικαιολογείται, κατά την έννοια της ρήτρας 4, η διαφοροποίηση των συνεπειών που προβλέπει κατά κανόνα η εθνική έννομη τάξη ανάλογα με το αν η αθέμιτη διακοπή αφορά σχέση εργασίας αορίστου ή ορισμένου χρόνου;

6) Έχουν οι απορρέουσες από το ισχύον κοινοτικό δίκαιο γενικές αρχές περί ασφαλείας δικαίου, προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, ισότητας των δικονομικών όπλων και αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, καθώς και το δικαίωμα προσβάσεως σε ανεξάρτητο δικαστήριο και γενικότερα το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, τα οποία κατοχυρώνονται με το άρθρο [6, παράγραφος 2, ΕΕ] (όπως το άρθρο αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 1.8 της Συνθήκης της

Λισσαβώνας στο οποίο και παραπέμπει το άρθρο 46 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση) –σε συνδυασμό με το άρθρο [6 ΕΣΔΑ] και με τα άρθρα 46, 47 και 52, παράγραφος 3, του [Χάρτη]– την έννοια ότι απαγορεύουν τόσο την εκ μέρους της Ιταλίας θέσπιση, μετά την παρέλευση σημαντικού χρονικού διαστήματος (9 ετών), νομοθετικής ρυθμίσεως όπως το άρθρο 32, παράγραφος 7, του νόμου 182/10, με την οποία στρεβλώνονται οι συνέπειες εκκρεμουσών δικών, ζημιώνοντας ευθέως τον εργαζόμενο προς όφελος του εργοδότη, όσο και το να μειώνονται τα πραγματικά αποτελέσματα της επανορθώσεως, κατ' αναλογία προς την αυξανόμενη χρονική διάρκεια της δίκης, μέχρι του σημείου να εκμηδενίζονται;

7) Εφόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι οι προεκτεθείσες αρχές δεν συνιστούν θεμελιώδεις αρχές της έννομης τάξεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης με οριζόντια και γενικευμένη εφαρμογή και ότι, συνακόλουθα, διάταξη όπως το άρθρο 32, παράγραφοι 5 έως 7, του νόμου 183/10 αντίκειται μόνο προς τις απορρέουσες από την οδηγία 1999/70/ΕΚ και από τον [Χάρτη] υποχρεώσεις, πρέπει εταιρία, όπως η εναγομένη της κύριας δίκης, να εκληφθεί ως κρατικός οργανισμός για τους σκοπούς της άμεσης και κάθετης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, και ιδίως της ρήτρας 4 της [συμφωνίας-πλαισίου] και του [Χάρτη];»

Επί των αιτήσεων που υπέβαλε η C. Carratù μετά το πέρας της προφορικής διαδικασίας

17 Με αίτηση της 14ης Οκτωβρίου 2013, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 6 Νοεμβρίου του ίδιου έτους, η C. Carratù ζήτησε, κατόπιν των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, βάσει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας επικαλούμενη το ενδεχόμενο να μην έχει διαφωτισθεί επαρκώς το Δικαστήριο, την επέλευση νέων πραγματικών περιστατικών και, τέλος, το ότι ενδέχεται το Δικαστήριο να στηρίχθηκε σε επιχειρήματα επί των οποίων δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων. Επικουρικώς, η C. Carratù καλεί το Δικαστήριο, βάσει του άρθρου 101, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, να ζητήσει από το αιτούν δικαστήριο την παροχή διευκρινίσεων. Τέλος, όλως επικουρικώς, η C. Carratù ζητεί να επιτραπεί στους διαδίκους της υποθέσεως C-89/13, D'Aniello κ.λπ., η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου, να υποβάλουν παρατηρήσεις στην υπό κρίση υπόθεση.

18 Πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι το Δικαστήριο μπορεί αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν προτάσεως του γενικού εισαγγελέα ή ακόμη και κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, κατά το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του, εφόσον κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς ή ότι η υπόθεση πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (απόφαση της 11ης Απριλίου 2013, C-535/11, Novartis Pharma, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

19 Δεύτερον, δυνάμει του άρθρου 252, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αποστολή του γενικού εισαγγελέα είναι να διατυπώνει δημοσίως, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων στις οποίες, σύμφωνα με τον Οργανισμό του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτείται η έκφραση της γνώμης του. Κατά την εκπλήρωση της αποστολής αυτής, έχει τη δυνατότητα, κατά περίπτωση, να αναλύει μια αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εντάσσοντάς την σε πλαίσιο ευρύτερο εκείνου το οποίο σαφώς προσδιόρισαν το αιτούν δικαστήριο ή οι διάδικοι της κύριας δίκης. Δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα ούτε από το σκεπτικό επί του οποίου αυτές βασίζονται, η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας κατά το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας δεν είναι απαραίτητη κάθε φορά που ο γενικός εισαγγελέας θέτει ένα νομικό ζήτημα επί του οποίου δεν έχει διεξαχθεί συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (προπαρατεθείσα απόφαση Novartis Pharma, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

20 Εν προκειμένω, αφενός, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ουδόλως απαιτείται να επιλυθεί βάσει επιχειρημάτων επί των οποίων δεν έχει διεξαχθεί συζήτηση μεταξύ των διαδίκων. Αφετέρου, η αίτηση παροχής διευκρινίσεων την οποία υπέβαλε η C. Carratù είναι άνευ αντικειμένου στον βαθμό που το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε ορθώς το εθνικό κανονιστικό πλαίσιο, ζήτημα το οποίο ουδόλως

αμφισβητήθηκε με τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο. Τέλος, δεδομένου ότι οι υποθέσεις C-361/12 και C-89/13 δεν συνεκδικάζονται, ο Οργανισμός του Δικαστηρίου και ο Κανονισμός Διαδικασίας του δεν προβλέπουν τη δυνατότητα ακροάσεως, κατά την εξέταση μιας υποθέσεως, των διαδίκων άλλης υποθέσεως. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έχει διαφωτιστεί επαρκώς προκειμένου να αποφανθεί επί της εν λόγω αιτήσεως.

21 Επομένως, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, απορρίπτει τις παρατιθέμενες στη σκέψη 17 της παρούσας αποφάσεως αιτήσεις της C. Carratù.

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

22 Η Poste Italiane υποστηρίζει ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι απαράδεκτα διότι, αφενός, το αιτούν δικαστήριο δεν προσδιορίζει τα κριτήρια επί των οποίων μπορεί να στηρίξει την εκτίμησή του το Δικαστήριο και, αφετέρου, η εθνική διάταξη περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη, δηλαδή το άρθρο 32, παράγραφοι 5 έως 7, του νόμου 183/2010, σχετικά με το καθεστώς των εφαρμοστέων κυρώσεων σε περίπτωση παράνομου ορισμού ορισμένης διάρκειας της σύμβασης εργασίας, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 1999/70. Συγκεκριμένα, η εν λόγω οδηγία μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο της Ιταλίας με το νομοθετικό διάταγμα 368/2001, ενώ η επίδικη διάταξη, η οποία τέθηκε σε ισχύ μόλις στις 24 Νοεμβρίου 2010, δεν θεσπίστηκε για την εφαρμογή της οδηγίας αυτής, αλλά για άλλο σκοπό, ο οποίος ήταν το καθεστώς των εφαρμοστέων κυρώσεων σε περίπτωση παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως της συμβάσεως πρόσληψης μισθωτού, περίπτωση την οποία δεν ρύθμιζε η εν λόγω οδηγία.

23 Πρέπει να υπομνησθεί εισαγωγικά ότι, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου παρά μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να απαντήσει λυσιτελώς στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 12ης Ιουνίου 2008, C-458/06, Gourmet Classic, Συλλογή 2008, σ. I-4207, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

24 Εν προκειμένω, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το αιτούν δικαστήριο ανταποκρίνεται πράγματι σε αντικειμενική ανάγκη σύμφυτη με τη λύση μιας διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του. Συγκεκριμένα, πρώτον, η σύμβαση εργασίας, εφόσον πρόκειται για σύμβαση ορισμένου χρόνου, εμπίπτει στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας-πλαισίου και, δεύτερον, η εκκρεμής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαφορά αφορά το αν είναι συκρίσιμη η νομική κατάσταση μισθωτής που προσλήφθηκε με σύμβαση ορισμένου χρόνου με τη νομική κατάσταση μισθωτών που προσλήφθηκαν με σύμβαση αορίστου χρόνου.

25 Περαιτέρω, πρέπει να τονιστεί, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 33 των προτάσεών του, ότι το ζήτημα αν ο νόμος 183/2010 θεσπίστηκε στο πλαίσιο της μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη της οδηγίας 1999/70 δεν ασκεί καμία επιρροή στο παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

26 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του εβδόμου ερωτήματος

27 Με το έβδομο ερώτημά του, το οποίο πρέπει να εξεταστεί πρώτο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινίσει εάν η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι χωρεί απευθείας επίκλησή της κατά κρατικού φορέα, όπως η εναγόμενη στην υπόθεση της κύριας δίκης.

28 Πρέπει να διευκρινιστεί ότι το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί ότι η ρήτρα 4, σημείο 1, της αποφάσεως-πλαισίου μπορεί να θεωρηθεί, από την άποψη του περιεχομένου της, ως απαλλαγμένη αιρέσεων και αρκούντως ακριβής, ώστε να μπορούν οι ιδιώτες να την επικαλούνται ενώπιον εθνικού δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 15ης Απριλίου 2008, C-268/06, Impact, Συλλογή 2008, σ. I-2483, σκέψη 68).

29 Πρέπει, εξάλλου, να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μεταξύ των φορέων κατά των οποίων χωρεί απευθείας επίκληση των διατάξεων οδηγίας που μπορούν να έχουν άμεσο αποτέλεσμα καταλέγονται και οι φορείς στους οποίους, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής τους, έχει ανατεθεί, δυνάμει πράξεως της δημόσιας αρχής, η παροχή υπηρεσίας δημόσιου συμφέροντος, υπό την εποπτεία της αρχής αυτής, και οι οποίοι έχουν, προς τούτο, μεγαλύτερες εξουσίες από αυτές που προκύπτουν από τους εφαρμοστέους στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών κανόνες (βλ. απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2013, C-614/11, Kuso, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

30 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 106 επ. των προτάσεών του, η Poste Italiane ανήκει εξ ολοκλήρου στο Ιταλικό Δημόσιο μέσω του μοναδικού μετόχου της, του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Περαιτέρω, τελεί υπό την εποπτεία του Δημοσίου και του Corte dei Conti (Ελεγκτικού Συνεδρίου), ένα από τα μέλη του οποίου είναι μέλος του διοικητικού της συμβουλίου.

31 Επομένως, στο έβδομο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η ρήτρα 4, σημείο 1, της αποφάσεως-πλαισίου έχει την έννοια ότι χωρεί απευθείας επίκλησή της κατά κρατικού φορέα, όπως η Poste Italiane.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

32 Με το τέταρτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι ο όρος «συνθήκες απασχόλησης» καλύπτει την αποζημίωση την οποία υποχρεούται να καταβάλει ο εργοδότης σε εργαζόμενο για παράνομο προσδιορισμό του χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας.

33 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της συμφωνίας-πλαισίου, η ρήτρα της 4 πρέπει να νοηθεί ως έκφραση μιας αρχής του κοινωνικού δικαίου της Ένωσης η οποία δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-444/09 και C-456/09, Gavieiro Gavieiro και Iglesias Torres, Συλλογή 2010, σ. I-14031, σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Μολονότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 37 των προτάσεών του, οι διατάξεις της συμφωνίας-πλαισίου δεν περιέχουν ορισμό του όρου «συνθήκες απασχόλησης», το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να ερμηνεύσει τον όρο αυτόν κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για τη μερική απασχόληση, που περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 97/81/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και τη CES (ΕΕ 1998, L 14, σ. 9), η οποία είναι διατυπωμένη σχεδόν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο με τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου.

35 Έτσι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αποφασιστικό κριτήριο για να καθοριστεί αν ένα μέτρο εμπίπτει στις «συνθήκες απασχόλησης», κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για τη μερική απασχόληση, είναι ακριβώς το κριτήριο της απασχόλησης, δηλαδή της σχέσεως εργασίας μεταξύ του εργαζόμενου και του εργοδότη του (βλ., συναφώς, απόφαση της 10ης Ιουνίου 2010, C-395/08 και C-396/08, Bruno κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-5119, σκέψη 46).

36 Όσον αφορά τη συμφωνία-πλαίσιο, η συλλογιστική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί και στις αποζημιώσεις για τη ζημία από την παράνομη σύναψη συμβάσεως ορισμένου χρόνου.

37 Συγκεκριμένα, δεν αμφισβητείται ότι μια τέτοια αποζημίωση παρέχεται σε εργαζόμενο λόγω της σχέσεως εργασίας που τον συνδέει με τον εργοδότη του. Εφόσον επομένως παρέχεται λόγω της απασχόλησης, εμπίπτει στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης».

38 Συνεπώς, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι ο όρος «συνθήκες απασχόλησης» περιλαμβάνει την αποζημίωση την οποία υποχρεούται να καταβάλει ο εργοδότης στον εργαζόμενο λόγω του παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

39 Με το πέμπτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι επιβάλλει την υπό τους αυτούς όρους αντιμετώπιση της αποζημίωσης που χορηγείται σε περίπτωση παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας και εκείνης που καταβάλλεται σε περίπτωση παράνομης καταγγελίας συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου.

40 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, βάσει της ρήτρας 1, στοιχείο α', της συμφωνίας-πλαισίου, ένας από τους σκοπούς της είναι η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων. Ομοίως, η ως άνω συμφωνία-πλαίσιο, όπως διευκρινίζεται στο τρίτο εδάφιο του προοιμίου της, «αναδεικνύει τη βούληση των κοινωνικών εταίρων να θεσπίσουν ένα γενικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της ίσης μεταχειρίσεως των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις». Η δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 1999/70 επισημαίνει συναφώς ότι σκοπός της ως άνω συμφωνίας-πλαισίου είναι, μεταξύ άλλων, η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου διά του καθορισμού ελάχιστων προδιαγραφών που θα διασφαλίζουν την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων (προπαρατεθείσα απόφαση Gavieiro Gavieiro και Iglesias Torres, σκέψη 47).

41 Η συμφωνία-πλαίσιο, και ιδίως η ρήτρα της 4, αποσκοπεί στην εφαρμογή της εν λόγω αρχής στους εργαζομένους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου προκειμένου να εμποδίσει να χρησιμοποιηθεί μια τέτοια σχέση εργασίας από τον εργοδότη για να στερήσει από τους εργαζομένους αυτούς τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στους εργαζομένους με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2007, C-307/05, Del Cerro Alonso, Συλλογή 2007, σ. I-7109, σκέψη 37).

42 Ωστόσο, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως δεν έχει εφαρμογή μεταξύ εργαζομένων ορισμένου χρόνου και εργαζομένων αορίστου χρόνου οι οποίοι δεν βρίσκονται σε παρεμφερή κατάσταση.

43 Επομένως, για να εκτιμηθεί αν η αποζημίωση που καταβάλλεται σε περίπτωση παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως μιας συμβάσεως εργασίας ορισμένου χρόνου και εκείνης που καταβάλλεται σε περίπτωση παράνομης καταγγελίας συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου πρέπει να υπολογιστεί

καθ' όμοιο τρόπο, πρέπει προηγουμένως να εξεταστεί αν οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκονται σε παρεμφερή κατάσταση (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, C-302/11 έως C-305/11, Valenza κ.λπ., σκέψη 42 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

44 Πάντως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μία από τις αποζημιώσεις αυτές καταβάλλεται σε κατάσταση σημαντικά διαφορετική από εκείνη βάσει της οποίας προκύπτει η υποχρέωση καταβολής της άλλης αποζημιώσεως. Συγκεκριμένα, η πρώτη αποζημίωση αφορά εργαζόμενους των οποίων η σύμβαση εργασίας συνήφθη παράτυπα, ενώ η δεύτερη αφορά απολυθέντες εργαζόμενους.

45 Κατά συνέπεια η ίση μεταχείριση μεταξύ εργαζομένων με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου και εργαζομένων με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου που βρίσκονται σε παρεμφερή κατάσταση, όπως επιβάλλεται από τη ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου, δεν έχει εφαρμογή σε διαφορά όπως αυτή της κύριας δίκης.

46 Πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι η ρήτρα 8, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη και/ή οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διατηρήσουν ή να εισαγάγουν ευνοϊκότερες διατάξεις για τους εργαζομένους από τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας».

47 Ειδικότερα, μολονότι το γράμμα της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η αποζημίωση που επιβάλλεται ως κύρωση για τον καθορισμό παράνομου χρόνου λήξεως μιας συμβάσεως εργασίας και εκείνη που αντιστοιχεί στην καταγγελία συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου αναφέρονται σε εργαζόμενους που βρίσκονται σε παρεμφερείς καταστάσεις, από τον συνδυασμό της ρήτρας 4, σημείο 1, και της ρήτρας 8, σημείο 1, προκύπτει ότι οι εν λόγω ρήτρες επιτρέπουν στα κράτη μέλη που το επιθυμούν να εισαγάγουν ευνοϊκότερες διατάξεις για τους εργαζομένους με σύμβαση ορισμένου χρόνου και, επομένως, να εξομοιώσουν, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, τις οικονομικές συνέπειες της παράνομης σύναψης συμβάσεως εργασίας ορισμένου χρόνου με εκείνες που επιφέρει η παράνομη καταγγελία συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου.

48 Συνεπώς, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, μολονότι η συμφωνία-πλαίσιο δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν ευνοϊκότερη μεταχείριση από εκείνη που προβλέπεται στη συμφωνία για τους εργαζόμενους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, η ρήτρα 4, σημείο 1, της εν λόγω συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι δεν επιβάλλει την υπό τους αυτούς όρους αντιμετώπιση της αποζημίωσης που χορηγείται σε περίπτωση παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας και εκείνης που καταβάλλεται σε περίπτωση παράνομης καταγγελίας συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου.

Επί του πρώτου, δεύτερου, τρίτου και έκτου ερωτήματος

49 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως στο τέταρτο και στο πέμπτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο πρώτο, δεύτερο, τρίτο και έκτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

50 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Η ρήτρα 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, που περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP, έχει την έννοια ότι χωρεί απευθείας επίκλησή της κατά κρατικού φορέα, όπως η Poste Italiane SpA.**

2) **Η ρήτρα 4, σημείο 1, της ίδιας συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου έχει την έννοια ότι ο όρος «συνθήκες απασχόλησης» περιλαμβάνει την αποζημίωση την οποία υποχρεούται να καταβάλει ο εργοδότης στον εργαζόμενο λόγω του παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας του.**

3) **Μολονότι η συμφωνία-πλαίσιο δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν ευνοϊκότερη μεταχείριση από εκείνη που προβλέπεται στη συμφωνία για τους εργαζόμενους με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, η ρήτρα 4, σημείο 1, της εν λόγω συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι δεν επιβάλλει την υπό τους αυτούς όρους αντιμετώπιση της αποζημίωσης που χορηγείται σε περίπτωση παράνομου ορισμού χρόνου λήξεως της συμβάσεως εργασίας και εκείνης που καταβάλλεται σε περίπτωση παράνομης καταγγελίας συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου.**

(υπογραφές)